

Розділ перший*Педагогіка, соціологія, філософія, психологія, соціальні комунікації***Станичнов Олег Олегович***Харківська державна академія дизайну та мистецтв***ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ, ЙОГО МЕТОДИ, СТРУКТУРА ТА ФОРМИ
ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ ХУДОЖНЬОМУ ЗАКЛАДІ**

У статті «Формування педагогічного процесу, його методи, структура та види організації навчання у вищому художньому закладі» розглядається формування педагогічного процесу, аналіз механізму виникнення та отримання художніх знань, навичок, творчих здібностей під час занять живописом та організація навчання зі змішаною системою отримання знань у вищому художньому закладі, де мистецька освіта та естетичне виховання студентів неможлива без розвитку художньо-творчих здібностей учнів, що дає можливість розглянути педагогічний процес з іншого ракурсу та визначити структурні компоненти для формування творчої особистості. Ключові слова: педагогічний процес, особистість, митець, пояснювально-ілюстративні методи, творчі завдання, живопис, композиція.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Педагогічний процес у художньому навчальному закладі складний та створюється з різних процесів, які спрямовані на формування творчої особистості художника-живописця.

Розглянуто формування особистості, яке відбувається зі специфікою наукового підходу, використовуючи як класичні методи, так і новітні. За допомогою різних завдань і вправ у різних техніках живопису де долається, перш за все певний страх перед виконання творчої роботи. Проектування роботи для більш ефективної організації навчання та любові до мистецтва.

Створення особливого механізму для формування художньо-творчих здібностей в процесі занять живописом в умовах плернерної практики, що дає можливість розглянути педагогічний процес з іншого ракурсу. В результаті такої специфіки навчання у художніх ВНЗ переслідується мета професійної підготовки освіченого художника-педагога та виховання творчої особистості де найбільш повно мірою відбивається особистісне, суб'єктивне ставлення до світу та самовдосконалення. Питання особистісної сторони творчих процесів не виключає навчання творчості та оволодінням певними прийомами стимуляцією особистісної рефлексії. Розвиток художньо-творчих здібностей студента неможливо без креативного розвитку особистості. Для першого етапу навчання майбутнього художника-педагога, як творчої особистості велике значення має середовище, саме таке місце в якому виявляється студент, ступінь його працездатності, психологічна сумісність з викладачем, комплекс психофізичних властивостей особистості, які визначають здібності людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На основі наукового аналізу літератури з проблеми дослідження з'ясовано, що у сучасній науці існують різні види формування педагогічного процесу, методи визначення сутності та змісту поняття «розвиток художньої педагогіки», який торкається не тільки в мистецтвознавства, дизайну, монументального живопису та станкового – це творчий метод формування митця (А. Г. Романовський, В. Аронов, Г. В. Беда, В. Глазичев, І. Масеев, Л. Мільто, В. Рачек), розвиток естетичної культури (Н. Макарова); комплексна практична і навчально-творча діяльність (Н. Конишева); невід'ємна складова художньо-технічної творчості учнів (О. Максименко, А. Смірнов).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Осмислення проаналізованих наукових статей та підходів до визначення сутності поняття педагогічного процесу, методів, структури та видів організації навчання у формуванні творчої особистості дозволяє зрозуміти, що це питання не розкрито. Художньо-живописна школа активно впливає на емоційно-почуттєву сферу вихованців з метою формування їхніх естетичних потреб і смаків, вона сприяє забезпеченню цілісного, гармонійного, інтелектуального, естетичного, художнього та творчого розвитку учнів, активізації їх пізнавальної та творчої діяльності; створює умови для їх творчої самореалізації, сприяє набуттю художньо-конструкторських практичних умінь та навичок для вирішення проблем естетичного формотворення на засадах краси і доцільності.

Формулювання цілей статті. Основна ціль статті проаналізувати педагогічний процес у вищому художньому закладі, розглянути методи структуру та форму організації навчання художників-живописців. Виявити різні способи взаємозв'язку викладача та студента.

Виклад основного матеріалу дослідження. Педагогічний процес – це поняття включає в себе метод і спосіб організації виховних відносин, які полягають в систематичному і цілеспрямованому виборі і застосуванні зовнішніх факторів розвитку суб'єктів навчання.

Поняття «процес» походить від латинського слова *processus* і означає «рух вперед», «зміна». Педагогічним процесом визначається постійна взаємодія суб'єктів і об'єктів освітньої діяльності: вихователів і вихованців. Педагогічний процес націлений на вирішення цієї задачі і призводить до змін, заздалегідь наміченим, до перетворення властивостей і якостей студентів. Інакше кажучи, педагогічний процес – це процес, де досвід перетворюється в якість особистості. Основна особливість педагогічного процесу у вищому мистецькому закладі, є наявність єдності навчання, виховання і розвитку на основі збереження цілісності та спільності системи [9, с. 71-72].

Педагогічний процес у художньому навчальному закладі складається з різних процесів, який спрямований на формуванні творчої особистості (художника-живописця). Формування особистості відбувається зі специфікою наукового підходу та як він використовується за допомогою класичних методів, та новітніх за допомогою різних завдань і вправ в різних техніках живопису. Для ефективної організації навчання необхідно зацікавити, захопити, а також прищепити любов до мистецтва. Для цього доцільно використовувати різноманітні теми, завдання, роботу з натури, по пам'яті, уяві.

Аналіз механізму формування художньо-творчих здібностей в процесі занять живописом в умовах плерної практики дає можливість розглянути педагогічний процес з іншого ракурсу. В результаті навчання в художніх ВНЗ переслідується мета професійної підготовки освіченого художника-педагога, виховання творчої особистості. На базі науково-теоретичних знань в художній творчості найбільш повно відбивається особистісне, суб'єктивне ставлення до світу, закони морального пошуку, самовдосконалення. Особистісна сторона творчих процесів не виключає навчання творчості в процесі оволодіння певними прийомами стимуляції особистісної рефлексії. Розвиток художньо-творчих здібностей студента неможливо без творчого розвитку особистості. На першому етапі навчання майбутнього художника-педагога, як творчої особистості, велике значення має творче середовище. Саме таке середовище переважає на плері, в ньому виявляється студент, ступінь його працездатності, психологічна сумісність з викладачем, комплекс психофізичних властивостей особистості, які визначають здібності людини.

Метою педагогічного процесу в професійній підготовці фахівця художника є ефективне прогнозування результату творчої роботи. Педагогічний процес складається з різних цілей: цілей безпосередньо викладання і цілей навчання на кожному уроці, на кожному етапі виконання творчої роботи.

Для досягнення цілей педагогічного процесу використовуються певні методи. Методом є визначений шлях досягнення заданої мети, в творчих роботах, в способах вирішення завдань при створенні картин, що призводять в результаті до вирішення поставленої проблеми, яка виникає в творчому процесі.

Різні види класифікації методів педагогічного процесу можуть визначатися таким чином: за джерелом пізнання: словесні (розповідь, бесіда, інструктаж), практичні (вправи, тренування, самоврядування), наочні (показ, ілюстрування, пред'явлення матеріалу), на основі структури особистості: методи формування свідомості (розповідь, бесіда, інструктаж, показ, ілюстрування), методи формування поведінки (вправи, тренування, гра, доручення, вимога, ритуал тощо), методи формування почуттів (стимулювання) (схвалення, похвала, осуд, контроль, самоконтроль тощо) [9, с. 75].

Компонентами системи є педагоги, студенти та умови навчання. Будучи системою, педагогічний процес складається з певних компонентів: цілей, завдань, змісту, методів, форм і результатів взаємин викладача і студента. Таким чином, система елементів є цільові, змістові, діяльні, результативні компоненти. Цільовий компонент процесу являє собою єдність всіх різноманітних цілей і завдань освітньої діяльності.

Змістовний компонент виражає значення кожної спільної мети і кожної конкретної задачі.

Діяльнісний компонент – це взаємодія викладача і студента, їх співпраця, організація, планування, контроль, без чого неможливо прийти до підсумкового результату.

Результативний компонент процесу показує, наскільки був ефективний процес, визначає успіхи і досягнення в залежності від поставлених цілей і завдань.

Щоб педагогічний процес був ефективним необхідно дотримуватись певних принципів [4, с. 65-66]. Перерахуємо деякі з них:

1. Гуманістичний принцип, який означає, що в спрямованості педагогічного процесу має бути проявлене гуманістичне начало.

2. Принцип взаємозв'язку теоретичної спрямованості педагогічного процесу з практичною діяльністю. В даному випадку цей принцип означає взаємозв'язок і взаємовплив між змістом, формами і методами освіти.

3. Принцип поєднання теоретичного початку процесів навчання і виховання з практичними діями.

4. Принцип науковості, який означає необхідність привести у відповідність зміст освіти з певним рівнем науково-технічних досягнень суспільства, а також відповідно до вже накопиченим досвідом цивілізації.

5. Принцип орієнтації педагогічного процесу на формування в єдності знань і умінь, свідомості і поведінки. Суть цього принципу полягає у вимозі організації діяльності, при якій студенти мали б можливість переконатися в застосовності теоретичного викладу, підтвердженого практичними діями.

6. Принцип колективізму процесів навчання і виховання. Цей принцип має в своїй основі з'єднання і взаємопроникнення різних колективних, групових та індивідуальних методів і засобів організації навчального процесу.

7. Систематичність, спадкоємність і послідовність. Даний принцип передбачає закріплення знань, умінь і навичок, особистісних якостей, які були засвоєні в процесі навчання, а також систематичне і послідовне їх розвиток.

8. Принцип наочності. Це один з важливих принципів не тільки процесу навчання, але і всього педагогічного процесу. В даному випадку підставою наочності навчання в педагогічному процесі можна вважати ті закони і принципи дослідження зовнішнього світу, які призводять до розвитку мислення від образно-конкретного до абстрактного. Цей принцип дуже важливий для мистецьких ВНЗ [9, с. 66].

9. Принцип естетизації процесів навчання.

10. Принцип взаємозв'язку педагогічного управління і самостійності студентів.

11. Принцип свідомості учня. Цей принцип покликаний показати значення активної позиції студентів у педагогічному процесі.

12. Принцип поєднання і єднання поваги до власної особистості, з одного боку, і певний рівень вимогливості до себе ж, з іншого боку. Це стає можливим тоді, коли існує фундаментальна опора на сильні сторони особистості учня.

13. Доступність і посиленість. Даний принцип в педагогічному процесі передбачає відповідність між побудовою роботи студентів і їх реальними можливостями.

14. Принцип впливу індивідуальних характеристик студентів. Цей принцип означає, що зміст, форми, методи і засоби організації педагогічного процесу змінюються в відповідно до творчих можливостей учнів.

15. Принцип ефективності підсумків процесу навчання. Прояв цього принципу ґрунтується на роботі розумової діяльності. Міцними, як правило, стають ті знання, які добуваються самостійно [1, с. 19].

Педагогічний процес в творчому ВНЗ передбачає певні методи навчання. Метод навчання – це спільна впорядкована діяльність педагога і учня, спрямована на досягнення заданої мети навчання.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок. Це дослідження стало основою для більш глибокого розгляду педагогічного процесу у вищому художньому закладі на засадах практичної та теоретичної бази сучасної художньої школи Харківщини.

Були розглянуті методи класичного та сучасного подання навчального матеріалу на базі ВНЗ.

Також був виконаний аналіз механізму формування художньо-творчих здібностей в процесі занять живописом в умовах пленерної практики. Це надало можливість розглянути педагогічний процес з іншого ракурсу. За цим результатом, навчання в художньому ВНЗ, переслідує мету більш професійної підготовки художника – педагога та виховує творчі здібності у студентів.

Студент на базі отриманих науково-теоретичних знань в художньому ВНЗ найбільш повно розкриває особистісне, суб'єктивне ставлення до світу, закони морального пошуку та самовдосконалення.

Загальна база зібраного матеріалу дозволяє проводити перспективу подальших розвідок у цьому напрямку.

Джерела

1. Бех І. Д. Становлення професіонала в сучасних соціальних умовах / І. Д. Бех // Педагогіка толерантності. – 2001. – № 3-4. – С. 157-162.
2. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. / Н. П. Волкова. – К.: Академія, 2003. – 616 с.
3. Гласс Дж. Статистические методы в педагогике и психологии / Гласс Дж., Стэнли Дж.; [под общ. ред. Ю. П. Адлера]. – М.: Прогресс, 1976. – 496 с.
4. Долматов А. В. Основы развивающего образования: теория, методы, технологии креативной педагогики / А. В. Долматов. – СПб.: ВУС, 1998. – 198 с.
5. Кан-Калик В. А. Педагогическое творчество / В. А. Кан-Калик, Н. Д. Никандров. – М.: Педагогика, 1990. – 144 с.
6. Козленко В. Н. Проблема креативности личности / В. Н. Козленко // Психология творчества: общая, дифференциальная, прикладная. – М.: Наука, 1990. – С. 131-149.
7. Моляко В. А. Психологическая система тренинга конструктивного мышления / В. А. Моляко // Вопросы психологии. – 2000. – № 5. – С. 136-141.
8. Пономарьов О. С. Формування відповідальності, як поведінкової компетенції фахівця з управління проектами. / О. С. Пономарьов // Вісник НТУ «ХП», 2016, – № 2. – С. 54-58.
9. Романовский А. Г. Основы педагогики высшей школы: учеб. пособие / А. Г. Романовский, Л. Л. ТОВАЖНЯНСКИЙ, В. В. Бондаренко, А. С. Пономарев, З. А. Черванева; Нац. техн. ун-т «Харьк. политехн. ин-т». – Харьков: НТУ «ХПИ», 2005. – 600 с.
10. Рышдак В. Г. К вопросу о креативном образовании: состояние и направления развития / В. Г. Рышдак // Известия Самарского науч. центра РАН. – 2009. – Т. 11, №4 (3). – С. 635-640.
11. Сущенко Л. О. Педагогічний супровід розвитку креативної особистості / Л. О. Сущенко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Випуск 26: збірник наукових праць / за наук. ред. О. В. Биковська, П. В. Дмитренко. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 131-136.